

ЕКОНОМСКИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ПОГРАНИЧНИТЕ РЕГИОНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО БУГАРИЈА: ЗАПОСТАВЕНА ДИМЕНЗИЈА

Проект Република Северна Македонија – крайгранични икономически врзки со Република Бугарија: неизползван потенцијал? се финансира със средства по Българската помощ за развитие

The project North Macedonia near border economic activities with Bulgaria: Neglected dimension, funded by the Bulgarian Development Aid

ЕКОНОМСКИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ПОГРАНИЧНИТЕ РЕГИОНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО БУГАРИЈА: ЗАПОСТАВЕНА ДИМЕНЗИЈА

Резултати од истражување спроведено во октомври 2023

Центар за економски анализи – ЦЕА

Ноември 2023, Скопје

Проект: Проект Република Северна Македонија – крайгранични икономически врџки с Република Бџлгария: неизползван потенциал? се финансира сџс средства по Бџлгарската помош за развитие

Економските активности во пограничните региони на Северна Македонија со Бугарија: запоставена димензија, финансирана од Бугарската развојна помош

Имплементиран од: Центар за економски анализи – ЦЕА Скопје

Наслов: Економските активности во пограничните региони на Северна Македонија со Бугарија: запоставена димензија. Резултати од истражување во октомври 2023

© Copyright 2023 www.cea.org.mk

Настоящата публикация е изготвена с финансовата подкрепа на Българската помощ за развитие. Отговорност за съдържанието носят единствено изпълнителите на проекта Център за икономически анализи -ЦЕА. При никакви обстоятелства материалите (в съответната публикация) не могат да се разглеждат като отразяващи позицията на Република България и Българската помощ за развитие.

Оваа публикација е изработена со финансиска помош на Бугарската развојна помош. Содржината на оваа публикација е единствена одговорност на Центарот за економски анализи-ЦЕА и во никој случај не може да се смета дека ги одразува ставовите на Република Бугарија и Бугарската развојна помош.

Содржина

За Проектот.....	5
Вовед	6
Деловни субјекти во трите општини.....	7
Резултати од анкетата.....	8
Општи коментари	8
Бензински пумпи	9
Стоматолози и општи амбуланти	10
Продавници за малопродажба	11
Такси- услуги	12
Хотели и ресторани.....	13
Зелени пазари.....	14
Поголеми продавници на мало.....	15
Локални даноци кај општините	16
Ефекти од потрошувачката на посетителите од Бугарија	17
Опсервации за периодот.....	17
Заклучоци од периодот на известување	21

Импресум

Наслов: Економските активности во пограничните региони на Северна Македонија со Бугарија: запоставена димензија. Резултати од истражување во октомври 2023

За Издавачот: Марјан Николов
Центар за економски анализи - Скопје
Бул. Јане Сандански 63/3
1000 Скопје

Уредник: Марјан Николов

Автори: Марјан Николов и Игор Митевски

Оваа публикација е бесплатно достапна на:

<https://cea.org.mk/istrazhuvane-republika-severna-makedonija-pogranichni-ekonomski-aktivnosti-so-bugarija-zapostavena-dimenzija/>

За Проектот

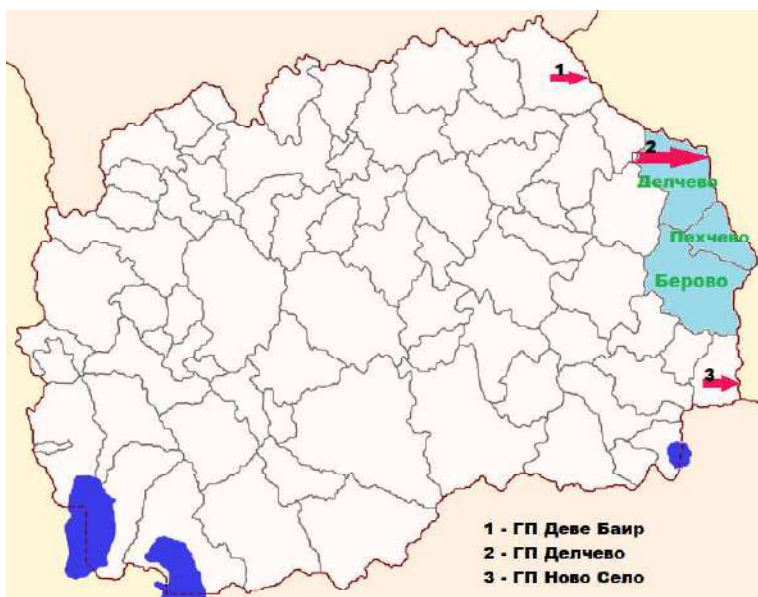
ЦЕНТАРОТ ЗА ЕКОНОМСКИ АНАЛИЗИ-ЦЕА ГО СПРОВЕДУВА ПРОЕКТОТ НАСЛОВЕН: ЕКОНОМСКИТЕ АКТИВНОСТИ ВО ПОГРАНИЧНИТЕ РЕГИОНИ НА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА СО БУГАРИЈА: ЗАПОСТАВЕНА ДИМЕНЗИЈА, ФИНАНСИРАН ПРЕКУ БУГАРСКАТА РАЗВОЈНА ПОМОШ.

Општа цел: Промовирање социоекономска кохезија вклучувајќи работа со млади луѓе, зајакнување на добрососедските односи, регионална стабилност и меѓусебна соработка, социоекономска соработка.

Специфични цели: Градење на истражувачките капацитети на младите; мобилизирање дебата заснована на докази за економските активности во пограничниот регион Делчево, Пехчево и Берово; подигнување на свеста за потребата од подобро инфраструктурно поврзување меѓу Северна Македонија и Бугарија

Целна група: Месното население на Берово, Пехчево и Делчево; државната и општинската администрација на трите општини со што е овозможен поголем опфат на резултатите од реализираниот проект.

Вовед

Република Северна Македонија има три гранични премини со Република Бугарија: Деве Баир, Делчево и Ново Село. Во нашето истражување го разгледуваме само Граничниот премин „Делчево“ и трите општини: Делчево, Пехчево и Берово.

Делчево е на околу 15 километри од Граничниот премин, Пехчево е на околу 36 километри од Граничниот премин, а Берово е на околу 45 километри од Граничниот премин, поради што близината на Делчево до Граничниот премин му дава компаративна предност.

Овој документ е Извештај за наодите од анализираните резултати од теренската работа и прибраните информации во месец октомври, согласно со проектниот план на активности.

Деловни субјекти во трите општини

Во нашето истражување спроведено во месецот октомври 2023 г. ги разгледуваме следните компании категоризирани по економска активност и го наведуваме бројот на испитаници кои одговориле на прашалникот (вкупен број на испитаници 55):

- Бензински пумпи (8 испитаници)
- Стоматолози и амбуланти (6 испитаници)
- Мали продавници – малопродажба (11 испитаници)
- Такси- услуги (2 испитаници)
- Хотели и ресторани (9 испитаници)
- Зелени пазари (14 испитаници)
- Поголеми продавници за малопродажба – маркети (5 испитаници)

Сите овие бизниси припаѓаат на следните класи од класификација на економските активности според NACE¹:

- Е - Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли (38 испитаници)
- Ж - Транспорт и складирање (2 испитаници)
- З - Објекти за сместување и сервисни дејности со храна (9 испитаници)
- Н - Дејности на здравствена и социјална заштита (6 испитаници)

Во следната табела го прикажуваме бројот на деловни субјекти во овие 3 општини, класифицирани по економски дејности². Бројот на деловните субјекти во трите општини учествува со, речиси, 8% од сите субјекти во Северна Македонија, а во однос на вкупниот број компании по општина, значаен дел од вкупниот број компании, се во овие дејности (водени, главно, од секторот Е -трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли).

Табела. Број на деловни субјекти во Берово, Делчево и Пехчево по економска активност

	Вкупно	Е	Ж	З	Н	% од вкупно
Северна Македонија	70,424	21,869	5,493	4,704	3,399	50
Берово	386	111	38	31	21	52
Делчево	505	174	43	37	33	57
Пехчево	139	33	11	9	9	45
Вкупен бр. на интервју	54	37	2	9	6	

¹Види повеќе: NACE (Nomenclature of Economic Activities) е Европска статистичка класификација на економските активности: <https://nacev2.com/en>.

²Види повеќе на Државен Завод за Статистика:

https://makstat.stat.gov.mk/PXWeb/pxweb/mk/MakStat/MakStat_DelovniSubj_AktDelovniSubjekti/275_DeISu_b_Op_02AcDSbD_mk.px/?rxid=46ee0f64-2992-4b45-a2d9-cb4e5f7ec5ef

Резултати од анкетата

Во овој трет и последен извештај, очекувањата беа попозитивни што се покажа и како точно. Мерено преку бројот на неделните посетителите од Бугарија во претходните шест месеци, а споредно со последните три месеци, ситуацијата е дадена во следната табела.

Број на посетители на недела – Прв извештај	Бензински пумпи	Стоматолози и општи амбуланти	Продавници за малопродажба	Такси-услуги	Хотели и ресторани	Зелени пазари	Поголеми продавници на мало	Вкупно
Делчево	40	25	20	5	33	15	7	145
Пехчево	1	1	4		15	4	4	29
Берово	1	3	7	2	5	4	4	26
Вкупно	42	29	31	7	53	23	15	200

Број на посетители на недела – Втор извештај	Бензински пумпи	Стоматолози и општи амбуланти	Продавници за малопродажба	Такси-услуги	Хотели и ресторани	Зелени пазари	Поголеми продавници на мало	Вкупно
Делчево	90	45	26	4	43	20	13	241
Пехчево	4	1	5		15	3	4	32
Берово	1	3	7	2	10	4	4	31
Вкупно	95	49	38	6	68	27	21	304

Број на посетители на недела – Трет извештај	Бензински пумпи	Стоматолози и општи амбуланти	Продавници за малопродажба	Такси-услуги	Хотели и ресторани	Зелени пазари	Поголеми продавници на мало	Вкупно
Делчево	25	36	13	13	50	25	10	172
Пехчево	4	4	10		25	5	5	53
Берово	6	1	10	2	30	5	5	59
Вкупно	35	41	33	15	105	35	20	284

Најголем пораст на бројот на потрошувачи од Бугарија има во Пехчево и Берово и тоа со 66% и 90%, соодветно, а споредено со минатиот период. Во Делчево има пад на посетители од 241 до 172 посетители неделно, но, сепак, повеќе од првиот период на известување (145 посетители).

Општи коментари

Во Извештајот за овој период посетителите од Бугарија **немале посебни барања**. Во Извештајот за овој период посетителите од Бугарија **немале ниту поплаки за добиените услуги**.

Бензински пумпи

Интервјуираните претставници на бензинските пумпи (8 од нив) изјавиле дека очекуваат ист промет во следниот квартал, како и во овој што измина. Некои од нив веруваат дека подобрените услови на патиштата би влијаеле на прометот, но не ги планираат бугарските гости во нивните деловни планови. Бугарските посетители имаат удел од помалку од 2% во вкупниот промет на бензинските пумпи. Бугарските посетители најчесто купуваат на бензинските пумпи во Делчево (25 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци), а во помал обем во Берово и во Пехчево.

Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 6.500 евра на бензинските пумпи во Делчево и околу 600 до 800 евра месечно на бензинските пумпи во Берово и Пехчево. Ваквиот ефект во споредба со висината на собраните локални сопствени даноци е претставен во следниот дел, каде е направена споредба со потрошувачката од бугарските посетители.

Бензински станици		Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра
	Вкупно интервјуа	4	5	6	7	8	10	11	14	15		
Делчево	18	4	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	25 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку 3% и 5% од прометот	50-80 евра	Ист промет и следен квартал	Најчесто викенди	26-55 возраст	6.500
Пехчево	17	1	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го подобрат прометот за 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	4 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од прометот	25-50 евра	Ист промет и следен квартал	Работни денови	26-45 возраст	560
Берово	19	3	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	6 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од прометот	25-50 евра	Намален промет во следен квартал	Најчесто викенди	26-45 возраст	840

Стоматолози и општи амбуланти

Анкетираните стоматолози и вработени во здравствени амбуланти очекуваат ист промет и во следниот период, како и во изминатиот. Интервјуираните стоматолози и вработени во здравствени амбуланти од Берово и Пехчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата би имале влијание на прометот ниту, пак, ги планираат бугарските посетители во нивните деловни планови. Но, стоматолозите и амбулантите од Делчево, пак, сметаат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе влијае позитивно на прометот од околу 20% и во своите деловни планови ги планираат бугарските посетители.

Бугарските посетители учествуваат со помалку од 10% во вкупниот промет на стоматолошките и здравствените амбуланти во Делчево и помалку од 2% на тие во Берово и Пехчево. Бугарските посетители трошат во Делчево околу 80 евра при посета (36 бугарски посетители неделно ги посетуваат стоматолозите и амбулантите во последните 3 месеци), но во помал обем во Пехчево (само 4 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци). Во Берово, пак, има по 1 посетители од Бугарија неделно кај оваа група деловни субјекти. Просечната вредност на потрошените средства по купувач е околу 305 евра месечно.

Едноставни пресметки илустрираат дека месечно бугарските посетители трошат, речиси, 12 илјади евра на ваквите услуги во Делчево, околу 800 евра месечно во Пехчево и околу 200 евра месечно во Берово.

Стоматолози и амбуланти		Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра
	Вкупно интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9	10	
Делчево	18	2	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 20% Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Посетителите се земаат предвид при деловното планирање	36 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 10% од промет	80 евра	Ист промет и следен квартал	Секој ден	26-55 возраст	11.520
Пехчево	18	2	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловно планирање	4 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	50 евра	Ист промет и следен квартал	Работни денови	26-55 возраст	800
Берово	19	2	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловно планирање	1 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	50 евра	Ист промет и следен квартал	Секој ден	26-55 возраст	200

Продавници за малопродажба

Интервјуираните претставници од малопродажбата/ продавници очекуваат зголемен промет во наредниот период. Испитаниците од Пехчево во најголема мера веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе имаат влијание врз обемот на прометот од страна на бугарските посетители, но не ги планираат во своите деловни планови.

Бугарските посетители учествуваат со помалку од 10% во вкупниот промет на малопродажба во Пехчево, Берово и Делчево (помалку од 5% во Берово и Пехчево). Бугарските посетители во Делчево, Пехчево и Берово трошат околу 25 евра по посета (околу 13 бугарски посетители неделно ги посетиле продавниците во последните 3 месеци во Делчево и 10 посетители неделно во Пехчево и Берово). Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 1.300 евра во Делчево, околу 1.000 евра месечно во Пехчево и во Берово во малопродажните локации.

Продавници за малопродажба	Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра	
	Вкупно Интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9		10
Делчево	18	2	Зголемен промет во претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	13 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	До 10% од промет	околу 25 евра	Зголемен промет во следен квартал	Најчесто викенд	26-45 возраст	1.300
Пехчево	18	6	Зголемен промет во претходни 3 месеци	Повеќето веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за 20%	Најголем дел не го земаат предвид при деловното планирање	10 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	До 5% од промет	околу 25 евра	Ист промет во следен квартал	Најчесто викенд	26-55 возраст	1.000
Берово	19	3	Зголемен промет во претходни 3 месеци	Најголем дел не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Најголем дел не го земаат предвид при деловното планирање	10 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 3% и 5% од промет	околу 25 евра	Ист промет во следен квартал	Најчесто викенд	26-45 возраст	1.000

Такси- услуги

Интервјуираните даватели на такси- услуги во Делчево пријавиле зголемен промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најмногу од нив очекуваат ист промет и во следниот период (такси- превозниците во Берово го очекуваат истиот промет и во следниот период). Испитаниците од Берово не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе имаат влијание на прометот. Додека давателите на такси- услуги во Делчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го зголемат прометот од околу 30%.

Бугарските посетители имаат удел од помалку од 2% во вкупниот промет на давателите на такси- услуги во Берово, а во Делчево помалку од 15%. Бугарските посетители во Делчево трошат околу 20 евра по едно возење (13 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во помал обем во Берово (2 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци).

Еднаставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 1.000 евра во Делчево за овој период на известување и околу 40 евра месечно во Берово. Во Пехчево не се спроведоа интервјуа.

Taxi services	Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра	
	Вкупно Интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9		10
Делчево	18	1	Зголемен промет во последни 3 месеци	Веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот од 30%	Не го земаат предвид при деловното планирање	13 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 15% од промет	Околу 20 евра	Зголемен промет следен квартал	За викенд	46-55 возраст	1,040
Пехчево	18	0	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.	н.п.
Берово	19	1	Ист промет, како и претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	2 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	Околу 5 евра	Ист промет следен квартал	За викенд	26-45 возраст	40

Хотели и ресторани

Интервјуираните претставници на хотелите и рестораните во Делчево, во најголем дел бележат зголемен промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најмногу од нив очекуваат ист промет и за следниот период. Во Берово и Пехчево, претставниците на хотелите и рестораните очекуваат ист промет во следниот период. Интервјуираните претставници на хотелите и рестораните од Делчево, Берово и Пехчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%, иако тие не ги земаат предвид гостите од Бугарија при нивните деловни планирања.

Бугарските потрошувачи имаат удел околу 10% удел во вкупниот промет кај хотелите и рестораните во Берово, во Делчево 20%, а во Пехчево од 6%-10%. Бугарските потрошувачи во Делчево трошат 50 евра по посета (46-50 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во помал обем во Берово (30 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во Пехчево (25 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци).

Еднаставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно во хотелите и рестораните трошат околу 9.600 евра на месец во Делчево, околу 6.000 евра месечно во Берово, 5.000 евра во Пехчево.

Хотели и ресторани		Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра	
	Вкупно Интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9	10		
Делчево	18	3	Најчесто зголемен промет во претходни 3 месеци	Некои веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	46-50 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Околу 20% од промето	50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-45 возраст	9,600	
Пехчево	18	3	Најчесто зголемен промет во претходни 3 месеци	Некои веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	Околу 25 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 6% и 10% од промето	50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди и празници	26-55 возраст	5,000	
Берово	19	3	Најчесто зголемен промет во претходни 3 месеци	Некои веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот со 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	Околу 30 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Околу 10% од промето	50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-55 возраст	6,000	

Зелени пазари

На зелените пазари во Делчево се бележи зголемен промет од бугарските посетители, споредено со минатиот квартал. Анкетираните сопственици на тезгите на зелените пазари во најголем дел очекуваат ист промет за следниот период, како и во Пехчево. Испитаниците од Берово и Пехчево не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот и, во најголем дел, не ги планираат бугарските посетители во нивните деловни планови. Испитаниците од Делчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за 20%. Потрошувачката на бугарските посетители учествува со помалку од 10% во вкупниот промет на зелените пазари во Берово и Пехчево и помалку од 25% во Делчево. Бугарските посетители во Делчево трошат околу 25 евра (25 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци), а во помал обем во Берово и Пехчево од 10-25 евра (2-5 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци за Пехчево и Берово).

Едноставните пресметки илустрираат дека месечно бугарските посетители трошат на зелените пазари околу 2.500 евра во Делчево и околу 200 евра месечно во Берово и 320 евра во Пехчево.

Зелени пазари		Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра	
	Вкупно Интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9	10		
Делчево	18	4	Во најголем дел зголемен промет во последните 3 месеци	Повеќето веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за 20%	Повеќето не го земаат предвид при деловното планирање	25 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 6% и 25% од прометот	25 евра	Ист следен квартал	пазарни денови	46-55 возраст		2.500
Пехчево	18	5	Во најголем дел намален промет во последните 3 месеци	Повеќето не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Повеќето не го земаат предвид при деловното планирање	2-5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 2% и 10% од прометот	10-25 евра	Ист следен квартал	Празници	26-55 возраст		320
Берово	19	5	Во најголем дел ист промет во последните 3 месеци	Повеќето не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помеѓу 2% и 5% од прометот	10 евра	Ист следен квартал	Викенди и празници	26-55 возраст		200

Поголеми продавници на мало

Во поголемите маркети во Делчево се бележи зголемен промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најголем дел од анкетираниите претставници на поголемите маркети очекуваат ист промет и во следниот период. Испитаниците од Пехчево и Берово не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот на нивните продавници ниту, пак, ги планираат бугарските гости во нивните деловни планови. Испитаниците од Делчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот на нивните продавници за 20%.

Бугарските посетители имаат помалку од 5% удел во вкупниот промет на поголемите маркети во Пехчево и Берово и помалку од 10% во Делчево. Бугарските потрошувачи во Делчево трошат помеѓу 25 евра (46-50 бугарски посетители неделно во последните 3 месеци) и во помал дел во Берово и Пехчево (25-50 евра неделно во последните 3 месеци).

Едноставните пресметки илустрираат дека месечно бугарските посетители трошат околу 4.800 евра во Делчево, околу 3.500 евра месечно во Берово и 560 евра Пехчево во поголемите продавници на мало.

Поголеми продавници на мало		Одговори согласно прашањата од прашалникот										Вкупно месечно во евра
	Вкупно Интервјуа	Одговори	1	2	3	4	5	7	8	9	10	
Делчево	18	2	Зголемен или ист промет во претходни 3 месеци	Некои веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот од 20%	Не го земаат предвид при деловното планирање	46-50 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	6%-10% од промет	25 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	46-55 возраст	4.800
Пехчево	18	1	Намален или ист промет во претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	3-5 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 2% од промет	25-50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-55 возраст	560
Берово	19	2	Зголемен или ист промет во претходни 3 месеци	Не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот	Не го земаат предвид при деловното планирање	25 бугарски купувачи неделно во последните 3 месеци	Помалку од 5% од промет	25-50 евра	Ист промет и следен квартал	Викенди	26-55 возраст	3.500

Локални даноци кај општините

Во следната табела ги прикажуваме: бројот на населението во општините, вкупните јавни приходи на општините и приходите на општините од сопствени извори.

Табела- Вкупни приходи на општините, сопствени приходи (без трансфери од централна власт, без донации и без задолжувања) изразени во евра, проценти од вкупните приходи за 2021 година.

	Население	Вкупно сопствени приходи во евра	Вкупно приходи во евра	Процент на сопствени приходи /вкупни приходи	Сопствени приходи/население
Берово	10.890	835.198	4.838.496	17	77
Делчево	13.585	767.233	4.784.153	16	56
Пехчево	3.983	350.113	1.602.099	22	88
Северна Македонија	1.836.713	226.644.383	661.346,487	34	123

Извор: Попис 2021 и Министерството за финансии, трезор. Пресметки на авторот.

Населението во овие општини учествува со околу 1,5% во вкупното население на Северна Македонија. Сопствените приходи учествуваат со околу 20% во вкупните приходи на општините што претставува понизок процент од националниот просек (34%) што ги прави овие општини значајно зависни од трансферите на централната власт. Исто така, овие општини во просек собираат помалку приходи од сопствени извори по глава на жител, споредено со националниот просек (123 евра по глава на жител).

Ефекти од потрошувачката на посетителите од Бугарија

Ефектите од потрошувачката на бугарските посетители за локалната економија се највисоки во Делчево и се во опсег повеќе од 5% од локалните приходи од даноци што ги собира Општината, (додека во претходните извештаи изнесуваа 4% и 5%). Овој процент е понизок во Пехчево од 2,4% (и овој процент изнесувал 1,1% и 1,0% во претходните периоди) и Берово 1,4% (а 0,4% изнесувал во претходните два периоди).

Табела- Процентен месечен промет според одговорите од интервјуата

	Бензински станици	Стоматолози амбуланти	Помали продавници	Такси- услуги	Хотели и ресторани	Зелени пазари	Поголеми продавници за малопродажба	Вкупно	% од општинските сопствени приходи
Делчево	6,500	11,520	1,300	1,040	9,600	2,500	4,800	37,260	4.9
Пехчево	560	800	1,000	NA	5,000	320	560	8,240	2.4
Берово	840	200	1,000	40	6,000	200	3,500	11,780	1.4
Вкупно	7,900	12,520	3,300	1,080	20,600	3,020	8,860	57,280	2.9

Извор: одговори од прашалници и Министерството за финансии, трезор. Пресметки на авторот.

Опсервации за периодот

- Царинската испостава и Граничната полиција известија дека протоколот на патници, односно бројот на премини на границата од страна на бугарски државјани за овој период на известување е повисок во споредба со изминатиот период.
- Премините се најчести за време на викендите, а дневниот просек е над 50 лица.
- Административниот персонал на Царинската испостава и на Граничната полиција сметаат дека подобрените услови на патиштата може да го зголемат прометот на бугарските посетители од 20% до 30% во микрорегионот Делчево, Берово и Пехчево.

Довербата за следните 3 месеци е претставена во следната табела. Претставниците на хотелите и рестораните, давателите на здравствени услуги и поголемите продавници на мало очекуваат ист промет во следниот период, како и претходниот период. Останатите деловни субјекти во останатите економски активности имаат различни очекувања за прометот во наредните 3 месеци.

Табела- Очекувања за прометот во следните 3 месеци

	Бензински станици	Стоматолози амбуланти	Помали продавници	Такси- услуги	Хотели и ресторани	Зелени пазари	Поголеми продавници за малопродажба
Делчево	ИСТ	ИСТ	зголемен	зголемен	зголемен	зголемен	зголемен
Пехчево	ИСТ	ИСТ	зголемен	н.п.	зголемен	намален	намален
Берово	ИСТ	ИСТ	зголемен	ИСТ	зголемен	ИСТ	зголемен
Вкупно	ИСТ	ИСТ	зголемен	различни очекувања	зголемен	различни очекувања	различни очекувања

- **Во овој период на известување се забележуваат најпозитивни деловни очекувања за периодот кој следува.** Позитивни се очекувањата на помалите продавници на мало и на хотелите и рестораните. До одреден степен позитивни очекувања има и кај зелените пазари во Делчево и кај поголемите продавници на мало во Делчево и Берово.
- **Ефектите за локалната економија од посетите на бугарските потрошувачи се најголеми во Делчево и изнесуваат околу 4,9%** споредено со општинските сопствени даночни приходи што ги собира Општината. Пониска вредност е ефектот кај општините Пехчево (2,4%) и Берово (1,4%).
- Во овој Трет извештај, **свкупната состојба** од теренското истражување укажува дека посетите од бугарските граѓани се зголемени. Во овој период на известување, гостите од Бугарија немале особени барања, ниту полпаки.
- Претставниците на **бензинските станици** во Делчево и во Пехчево, не веруваат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе има влијание врз прометот од бугарските посетители. Сепак, најголем дел од бугарските посетители купуваат на бензинските пумпи во Делчево. Бугарските посетители учествуваат со помалку од 5% во вкупниот промет на бензинските пумпи. **Просечната возраст на бугарските посетители на бензинските станици е околу 40 години и тие трошат околу 230 евра месечно на бензинските пумпи.**
- Што се однесува до интервјуираните претставници на **стоматолошките и општите амбуланти** во Делчево, тие сметаат дека подобрувањето на условите на патиштата ќе влијае позитивно на прометот од бугарските посетители за околу 20% и тие ги планираат бугарските посетители во своите деловни планови. Наспроти тоа, пак, во Пехчево и во Берово не веруваат дека подобрените услови на патиштата би влијаеле на нивниот прометот ниту, пак, ги планираат бугарските посетители во деловните планови. Бугарските посетители може да имаат и до 10% удел во вкупниот промет на стоматолозите и амбулантите во Делчево, помалку од 2% во Берово, и помалку од 2% во Пехчево. **Просечната возраст на бугарските посетители на стоматолозите и амбулантите е 40-тина години и тие трошат околу 300 евра месечно.**
- **Малите продавници** бележат зголемен промет од бугарските посетители, споредено со изминатиот квартал, а во наредниот период најголем број од нив очекуваат прометот да остане непроменет. Интервјуираните претставници на малите продавници од

Пехчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%, иако во своите деловни планови не ги планираат бугарските посетители. Бугарските посетители имаат помалку од 10% учество во вкупниот промет на малите продавници во Пехчево и Берово, како и во Делчево. **Просечна возраст на бугарските посетители во малите продавници се во своите 40-ти години и трошат околу 100 евра месечно.**

- Анкетираниите такси –возачи во Делчево укажале на зголемен промет од страна на бугарските посетители споредено со минатиот квартал, а најголем број од нив очекуваат мален промет за следниот период (такси- возачите во Берово очекуваат ист промет и во следниот период). Испитаниците од Берово не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат позитивно на прометот ниту, пак, ги планираат бугарските посетители во нивните планови. Сепак, такси- возачите од Делчево веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе го зголемат прометот за околу 30 проценти, иако во своите деловни планови не ги планираат бугарските гости. **Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските потрошувачи месечно трошат околу 20 евра во Делчево и околу 5 евра во Берово.** Нема спроведени интервјуа во Пехчево.
- **Во хотелите и рестораните** во сите три општини се бележи зголемен промет од бугарските посетители споредено со минатиот квартал и најголем број од нив очекуваат прометот да остане ист и во следниот период. Интервјуираните претставници на хотелите и рестораните од микрорегионот веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот за околу 20%, иако тие не ги планираат бугарските посетители во своите деловни планови (освен во Делчево). Бугарските посетители имаат удел помеѓу 10% во вкупниот промет на хотелите и рестораните во Берово, во Делчево удел од 20% и во Пехчево 6%-10% удел во вкупниот промет. Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 9.600 евра во Делчево, околу 6.000 евра во Берово и 5.000 евра во Пехчево. **Просечната возраст на бугарските посетители е 40 години и тие месечно трошат околу 200 евра за хотели и ресторани.**
- **Во зелените пазари** во Делчево се бележи претежно зголемен промет од страна на бугарските посетители споредено со минатиот квартал и најголем број од сопствениците или закупувачите на тезги на зелените пазари очекуваат ист промет за следниот период (во Берово и Пехчево се очекува истиот промет во следниот период). Испитаниците од микрорегионот не веруваат дека подобрените услови на патиштата ќе влијаат на прометот од бугарските посетители (освен во Делчево со 20%). Просечно, потрошувачката на посетителите од Бугарија изнесува околу 25 евра во Делчево (со околу 25 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци) и во помала мера во Берово и Пехчево од 10-25 евра (2-5 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци). Едноставните пресметки илустрираат дека бугарските посетители месечно трошат околу 2.500 евра во Делчево и околу 200 евра месечно во Берово и 320 евра Пехчево. **Просечна возраст на бугарските посетители е 40 години и тие месечно трошат околу 90 евра на зелените пазари.**
- **Во поголемите маркети** во Делчево се бележи зголемен промет од бугарските посетители во однос на минатиот квартал и најголем број очекуваат ист промет и за следниот период. Бугарските посетители учествуваат од 2%-10% во вкупниот промет на поголемите малопродажни продавници во овој микрорегион. Бугарските потрошувачи трошат неделно околу 25 евра во Делчево (46-50 посетители од Бугарија неделно во последните 3 месеци) и во Берово и Пехчево помеѓу 25-50 евра за 3-25 посетители од

Бугарија неделно во последните 3 месеци. Едноставните пресметки илустрираат дека месечно овие посетители трошат околу 4.800 евра во Делчево и просечно 3.500 евра месечно во Берово и 560 евра во Пехчево. Просечната возраст на посетителите од Бугарија е 40 години и тие месечно трошат околу 120 евра во поголемите маркети.

Заклучоци од периодот на известување

- Просечната возраст на посетителите од Бугарија е 40-тина години.
- Просечната вредност на потрошувачката по услуга на месец од страна на посетителите од Бугарија во микрорегионот е околу 170 евра (во претходните период изнесувала 150 евра на месец). Потрошувачката, пак, по деловна активност е (види графикон):
 - Бензински пумпи (266 евра месечно)
 - Стоматолози и амбуланти (305 евра месечно)
 - Мали продавници (100 евра месечно)
 - Такси- услуги (72 евра месечно)
 - Хотели и ресторани (196 евра месечно)
 - Зелени пазари (86 евра месечно)
 - Поголеми продавници за малопродажба (115 евра месечно)
 - **вкупно = 107 евра месечно**
- Доколку се подобрат условите на патиштата во овој микрорегион се очекува вкупниот промет од бугарските посетители да се зголеми за 21% (во претходните период изнесувало 20%). Напоменуваме дека патиштата од страната на Бугарија се во реконструкција и може да имаат позитивен импакт на мобилноста на луѓето. Ефектот од подобри услови на патиштата, со оглед на очекувањата на бизнисите во овој микрорегион по деловна активност, може да биде (види графикон):
 - Бензински пумпи (зголемување од 1%)
 - Стоматолози и амбуланти (зголемување од 28%)
 - Мали продавници (зголемување од 6%)
 - Такси- услуги (зголемување од 29%)
 - Хотели и ресторани (зголемување од 20%)
 - Зелени пазари (зголемување од 17%)
 - Поголеми продавници за малопродажба (зголемување од 11%)
 - **Вкупен ефект мерено како зголемен промет од бугарски посетители во микрорегионот = зголемување од 21%.**
- Потрошувачката на посетителите од Бугарија во Делчево изнесува околу 4,9% од собраните локални даноци во Делчево. Во Пехчево е околу 2,4 % и 1,4% во Берово (види графикон).
- Воспоставување микрорегион кој ги опфаќа општините Делчево, Пехчево и Берово за привлекување поголем број посетители од Бугарија преку подобрување на соработката и координацијата. Сепак, тоа би барало унапредени локални патишта, подобра соработка и координација на локалните политики, за да се претстави овој микрорегион пред бугарските посетители. Тоа, исто така, значи и запознавање со профилот на бугарските посетители и нивните посебни барања.
- Постои потенцијал за здравствен туризам и во овој микрорегион Делчево, Пехчево и Берово. Претставниците на стоматолозите и здравствените амбуланти од Делчево изјавиле дека 10% од нивниот промет е од страна на посетители од Бугарија и веруваат дека тој удел може да порасне до 20 % доколку патиштата се во подобра состојба.
- Од посетителите од Бугарија, хотелите и рестораните можат да го подобрат прометот за 20% доколку се подобрат условите на патиштата.

